

Довгалюк Т. Л.

науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент О. В. Мосієнко

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ

Збагачення лексичного складу англійської мови відбувається завдяки запозиченню вже готових одиниць з інших мов, а також за рахунок розширення об'єму значень вже існуючих слів. Словотворча система змінюється і розвивається. Зміни можна прослідкувати із словотворчими афіксами – одні афікси зникають, а інші з'являються, також має місце збільшення або зменшення продуктивності і активності словотворчих моделей, змінюється частотність вживання лексичних одиниць, створених за певними моделями, створюються нові значення вже наявних слів [4; 5]. Основна складність при перекладі неологізмів – це з'ясування значення нового слова. Власне переклад неологізму, значення якого вже відоме перекладачеві, завдання порівняно простіше, і вирішується шляхом використання певних трансформацій залежно від того, до якого типу слів належить даний неологізм.

Актуальність дослідження зумовлена спрямованістю сучасного перекладознавства на дослідження проблем перекладу окремих мовних одиниць у різних видах дискурсу, що визначає необхідність встановлення способів перекладу українською мовою суспільно-політичних неологізмів.

Метою дослідження є виявлення структурно-семантичних особливостей інновацій суспільно-політичної сфери англійської мови та способи їх перекладу українською мовою. **Об'єктом** дослідження є нові лексичні та фразеологічні одиниці суспільно-політичної сфери, що з'явилися наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. **Предмет** дослідження становлять способи відтворення суспільно-політичних неологізмів англійської мови в українському перекладі.

Матеріалом дослідження слугували неологізми, дібрані методом суцільної вибірки з Веб- айту: <http://www.wordspy.com/categories/politics.asp>. Суспільно-політичні неологізми не тільки називають певне явище, але і привертають до нього увагу. Число таких термінів в американському політичному лексиконі досить велике. Окрім вже давно встановлених слів- понять, таких як *political hireling* (політичний наймит), *political drudge* (роботяга, про працелюбного працівника), *stooge* (політична маріонетка), виникають все нові і нові, наприклад, *wardheeler*, *wheelhorse*, а також *(party) hack*, *hanger-on*, *hangdog politician*, *hatchetman* тощо [6, с. 192].

Лексичні труднощі перекладу текстів суспільно-політичн__Бг^ЖВ□ГЇого характеру є найбільш поширеними і, головним чином, пов'язані з передачею безеквівалентної лексики, назв, багатозначних слів, аббревіатур, неологізмів, термінів, образної фразеології. Основні труднощі при перекладі неологізмів зумовлені тим, що нові слова найчастіше ще не зареєстровані в словниках і перекладачеві необхідно самому встановити значення нової одиниці. Для цього перекладач повинен проаналізувати структуру неологізму, встановити спосіб його утворення, уважно вивчити контекст, в якому використане слово, а також знайти приклади вживання даного слова.

Переклад неологізмів припускає, що вони повинні бути переосмислені і виражені іншою мовою прямо або шляхом пояснень. Якщо ж у мові перекладу немає прямого еквівалента на позначення того чи іншого суспільно-політичного явища, то його можна описати або передати фонетичну або орфографічну форму одиниці.

Складність перекладу неологізмів пов'язана з тим, що в процесі перекладу, поряд із зіставленням різних мовних систем, відбувається зіставлення різних культур. Тексти розраховані тільки на сприйняття носія вихідного мови, обумовлюють специфічні риси його психології, доступного йому обсягу інформації, особливостей навколишньої соціально-культурної сфери. Коли в процесі перекладу текст переадресовується іншомовному одержувачу, який

володіє іншим обсягом фонових знань, відбувається адаптація вихідного тексту, тобто внесення певних поправок на соціально-культурні, психологічні та інші відмінності між одержувачами вихідного тексту і тексту перекладу [1, с. 5-6; 2, с. 97; 6, с. 193-194].

Калькування є одним з найбільш поширених способів перекладу політичних неологізмів. Даний вид трансформації найбільш часто використовується, оскільки дозволяє забезпечити максимально наближене відтворення структури та оцінних характеристик одиниць вихідної мови. Калькування припускає існування двосторонніх міжмовних відповідностей між елементарними лексичними одиницями, які використовуються в якості будівельного матеріалу для відтворення внутрішньої форми слова, яке перекладають [3, с. 14]. Хоча еквіваленти-кальки характеризуються буквализмом, стислість і потенційна термінологічність робить їх дуже привабливими для використання в суспільно-політичних і газетно-публіцистичних перекладах.

Перевагою прийому калькування є стислість і простота еквівалента, а також його однозначна співвіднесеність з вихідним словом, що доходить до повної відповідності, наприклад: *Generation O – покоління O* (прихильники президента Обама): *Ooung voters and those slightly older, who together may forever be known as Generation O, were the ground troops of the campaign.* (Damien Cave, "Generation O Gets Its Hopes Up," *The New York Times*, November 9, 2008) [<http://www.wordspy.com/index.php?word=generation-o>] – *Ці молоді виборці і ті, що дещо старші за них, що разом відомі як Покоління O, були основною підтримкою виборчої компанії.research – опозиційне розслідування*

Широке застосування транскрипції та транслітерації при перекладі суспільно-політичних неологізмів пояснюється тим фактом, що значна їх кількість є з апозиченнями. Метод транслітерації полягає в тому, щоб за допомогою літер мови перекладу передати вихідне слово. Провідним способом перекладу у сучасній перекладацькій практиці є транскрипція зі

збереженням деяких елементів транслітерації. Прийом транскрибування полягає в передачі не орфографічної форми слова, а фонетичної (). Застосування транскрибування та транслітерації демонструють наступні приклади: *Perhaps there could be a southsouth cooperation to work out how to best inspire assistance from microdonors in the North., for one, would be interested in seeing a microcredit project that I could monitor online and could put my \$100 dollars into.* (Thomas Crampton, "Will Digital Communication Undermine NGOs?" (comment), Joi Ito's Web, December 2, 2005). – *Можливо, країни Півдня, могли б співпрацювати, щоб вирішити _____ як найкраще стимулювати фінансову підтримку від мікро-донорів з Півночі.*

При відтворенні суспільно-політичних неологізмів використовується також описовий переклад, під час якого лексична одиниця мови оригіналу, замінюється словосполученням, що роз'яснює її значення. Описові еквіваленти принципово відрізняються від кальки тим, що в описових способах передачі неологізмів інваріантом перекладу є саме значення іншомовної одиниці безвідносно характеру його зв'язків із зовнішньою структурою слова, в той час як при калькуванні інваріантом перекладу є форма одиниці мови оригіналу, а змістовна частина залишається ніби поза дужками. Цей спосіб застосовують як для пояснення значення в словнику, так і при перекладі неологізмів у конкретному тексті, наприклад, неологізм *pizza parliament* відтворюється в українській мові за рахунок пояснення – парламент, що складається з багатьох партій, кожна з яких має відносно малу кількість місць. Жодна з цих партій не має більшості місць в парламенті: *Harper was also hurt by what has become a fiveparty political system in Canada."It's very difficult to get a majority in this 'pizza Parliament," Wiseman said.* (Andrew van Velzen and Geraldine Baum, "Canada's Conservative Party overcomes Bush comparisons," Los Angeles Times, October 15, 2008). – *Харпер також був засмучений через те, що політична система в Канаді стала п'ятипартійною. "Дуже важко отримати більшість в цьому багатопартійному парламенті," сказав Вайсман.*

Застосування цього виду трансформації при перекладі суспільно-політичних неологізмів пов'язане з відсутністю у мові перекладу через відмінності культур і специфіки національного мислення лексичної одиниці, що несе те ж смислове навантаження, що й у мові оригіналу. Використання експлікації при перекладі неологізмів забезпечує збереження нейтрального стилю, характерного для політичної лексики в певних комунікативних ситуаціях. Недоліком описового перекладу є його громіздкість і багатослівність. Тому найбільш успішно цей спосіб перекладу застосовується в тих випадках, де не можна обійтися порівняно коротким поясненням. Досить часто при відтворенні політичних неологізмів застосовується прийом прямого включення, який представляє собою використання оригінального написання англійського слова у тексті. Найчастіше на сторінках періодичної преси можна зустріти слова, що складаються з двох частин: англійської, зі збереженням оригінального написання, і української: *webсторінка*, *on-line-доступ* та ін. Використання способу прямого включення може бути виправдано в тих випадках, коли неологізм неможливо передати ні одним з розглянутих способів перекладу у зв'язку зі специфікою його звучання або написання, напр., *Bluetooth is useful when transferring information between two or more devices that are near each other.* – Технологію *Bluetooth* зручно використовувати для здійснення зв'язку між двома чи більше пристроями, що знаходяться на невеликій відстані один від одного.

При перекладі неологізмів використовують також приблизний переклад, який свідчить про те, що у мові перекладу слово відрізняється від мови оригіналу лексичним фоном, напр., напр., *perd* – неприємна, неприваблива людина; *buddy* – друг, товариш; *weeb* – нікчема, *scumbag* – покидьок, *shell* – безпритульний, *witpr* – слабка людина, невдаха. Такий спосіб повністю не відповідає вимогам перекладу, оскільки втрачаються конотативні відтінки слова, а з тим втрачається і прагматичний компонент.

Отже, типовими помилками при перекладі суспільно-політичних неологізмів є пропуск справжніх неологізмів, заміна одного іншим і

коментування несуттєвих ознак. До найуживаніших способів перекладу належать транслітерація (транскрипція), калькування, описовий і приблизний переклад. Жоден із способів передачі іношомовних новоутворень не є досконалим і не забезпечує абсолютно адекватного перекладу. Особливості перекладу кожного нового слова залежать від того, до якого типу слів воно належить.

Процес перекладу англійських неологізмів українською передбачає два етапи – усвідомлення значення неологізму, коли перекладач або звертається до останніх видань англійських тлумачних словників, або з'ясовує значення нового слова, беручи до уваги його структуру і контекст, та переклад засобами української мови, шляхом застосування відповідних трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусяк І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / І. В. Андрусяк; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 20с.
2. Астаніна Н. А. Особливості варіювання лексико-семантичної структури англійських запозичень у мові-реципієнті (на матеріалі української і російської мов) / Н. А. Астаніна // Вісник Донецького університету. – Донецьк : ДонНУ. – Серія Б. Гуманітарні науки. – 2002. – 97 с.
3. Жлуктенко Ю. А. Неологизмы-телескопные слова / Ю. А. Жлуктенко // Английские неологизмы. – К. : Наукова думка, 1983. – 124 с.
4. Зацний Ю. А. Сучасне англійське суспільство і розвиток словникового складу англійської мови / Ю. А. Зацний. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2006. – 443 с.
5. Омельченко Л. Ф. Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика Л. Ф. Омельченко // Іноземна філологія. – Вип. 15. – Львів, 2003. – С. 76–80.

6. Прищепчук С. А. Структурно-семантические и функциональные особенности категории оценки в аспекте ее реализации при переводе политического дискурса / С. А. Прищепчук // Вестник Северо-Кавказского государственного технического ун-та. – №6. Гуманитарные науки. – Ставрополь: СевКавГТУ, 2008. – С. 192 – 196. __